

Beszámoló a Bihar-kutatás 2012 konferenciáról

A Bihar-kutatás konferencia harmadik alkalommal került megrendezésre, 2012. november 20-án, a Magyar Nemzeti Levéltár Hajdú-Bihar Megyei Levéltára, a Bihari Múzeum és a biharkutatas.hu oldal szerkesztőségének közös szervezésében. Az eseménynek a Bihari Múzeum (4100 Berettyóújfalu, Kálvin tér 1.) adott otthont.

A konferenciát *Kállai Irén*, a Bihari Múzeum igazgatónöje nyitotta meg köszöntőbeszédével, melyben üdvözölte a jelenlévőket és röviden áttekintette a szakmai nap programját, majd részletesen bemutatta a múzeum már létező és a jövőben kiépíthető kapcsolódási pontjait a Bihar-kutatással. A sorból külön kiemelte az intézmény által támogatott, idén 37. alkalommal megrendezett Bihari Honismereti Tábort, ezzel kiemelve, hogy a fiatalok figyelmének felkeltése az egyik legfontosabb feladat. Lelkes szavainak fő mondanivalója, a térség tudományos jellegű kutatására való felhívás. A cél érdekében elsőrendű fontosságúnak tartja a globális gondolkodás és a lokális cselekvés összehangolását, amelyben a 2013 januárjától a térség kulturális központjaként működő Bihari Múzeum, jelentős segítséget nyújthat tevékenységével, akár a megyével foglalkozó kiadványok illetve, honismereti tankönyvek megjelenésének támogatásával is.

A szakmai előadások sorát, *Dr. Papp Klára* egyetemi tanár (Debreceni Egyetem-BTK, Történelmi Intézet) „*A történelmi Bihar vármegye kutatása a debreceni Történelmi Intézetben*” című előadásával nyitotta meg. Bihar vármegye tudományos jellegű kutatásában az eddig elért eredményeket egy-egy jelentős kutatóhoz kapcsoltan és több előzménnyel együtt mutatja be: a Debreceni Egyetem 1914-ben kinevezett első professzora, Rugonfalvi Kiss István székely-kutatással foglalkozott. Az általa vezetett, térségről írt szakdolgozatok többsége Debrecen városáról és nem kifejezetten a Bihar vármegyéről íródott. Nagyobb lendületet vett a kutatás, az 1920/1921-es tanév rektora, Pokoly József időszakában, aki az 1921-ben alakult Debreceni Tisza István Tudományos Társaság elnöke is volt egyben. A társaság az Alföld, különösen a tiszántúli területek, főként Debrecenre és környékére kiterjedő, természeti és társadalmi viszonyok részletes tudományos feltárására törekedett. 1923-ban megalapították a Honismertető (Alföldkutató) Tudományos Bizottságot, illetve létrehozták a Hortobágykutató Adminisztratív Bizottságot. A megfelelő publikációs lehetőséget a Debreceni Szemle nyújtotta, amely 1927-től vált a társaság hivatalos lapjává. A biztató kezdetek után a következő tö-

rekvés Szabó Istvánhoz és iskolájához köthető, amely agrár-, parasztág- és településtörténettel foglalkozott. A szorosán vett Bihar-kutatáshoz összesen három munkája kapcsolható.

Az 1960-as évektől máig hatóan az egyetemen lezajlott kutatások egyre differenciáltabb módon vizsgálták a történeti Bihar vármegyét: hajdúk és hajdúvárosok (Rácz István, Szendrey István, Nagy László, Papp Klára), a bihari agrárgazdálkodás és társadalmi összetétel (Orosz István), uradalomtörténet (Szendrey István, Bársony István, Papp Klára), politikai esztörténet (Irinyi Károly) alkotják a fő vizsgálati irányokat. Településtörténeti monográfiák születtek, valamint jelentős a forráskiadási tevékenység is az egyetemen.

Papp Klára kiemelte, hogy kutatóként nagyobb látószögben, az ország egészét tekintve érdemes vizsgálni, és az összefüggéseket keresni. Nem elegendő tehát, egy-egy múzeum vagy levéltár vonatkozó anyagát áttekinteni. Beszámolt továbbá arról az adatról, hogy 1990 és 2000 között született 574 szakdolgozathoz, 10% foglalkozott a térség történetével: Debrecenre és Biharra, és ebből, 4% vizsgálta a vármegyét. Az eredmények láthatóan nem elhanyagolhatóak és az egyetem centenáriumának alkalmából 2012 februárjában megjelent Debreceni Egyetem története 1912-2012 című kötetben szintén esik szó a történelmi Biharról.

A konferencia második előadója *Dr. Szabadi István* levéltárigazgató (Tiszántúli Egyházkerület Levéltára, Debrecen) „*Bihari református egyháztörténeti emlékek a régió levéltáraiban*” címmel tartotta meg előadását. Összefoglaló módon, a régióban fellelhető református egyháztörténeti dokumentumok jellegét ismertette, amely rendkívül gazdag és értékes forrásbázisként szolgálhat a Bihar-kutatással foglalkozók számára: 1733-tól egyházlátogatási összeírások, egyházközségi és iskolai kimutatások, alapítványok, díjlevelek, vagyonösszeírások, egyházközségi adattár és közgyűlési jegyzőkönyvek találhatóak a levéltárakban, melyek legnagyobb része feldolgozatlan formában hever. Szabadi István hangsúlyozta az iratok települések szerinti rendezésének fontosságát. Példaszerűnek tartotta ebben a tekintetben az Esztárban folyó munkálatokat, ahol mindezt, egy projekt keretében valósították meg.

A levéltári beszámoló után, *Dr. Lovas Kiss Antal* egyetemi docens (Debreceni Egyetem-BTK, Néprajzi Tanszék) számolt be egy tíz éven át működő, 2009-ben befejezett egyetemi kutatócsoport eredményeiről. Előadásának címe: „*Migrációs jelenségek a 21. század elején az ártándi határátkelő térségében*”. A lezajlott kutatást, az interdiszciplinaritás jellemez leginkább, mivel ötvözi a néprajz és az antropológia módszereit. Elsősorban a térségi folyamatok működését, a kultúrák komplexitását akarták megragadni.

A kiindulópont az a tény, hogy a terület, az ország és egyben a megyének is a perifériáján helyezkedik el. A körülményeken azonban több szempontból is változtatott az Európai Unióhoz való csatlakozás, és ennek következménye, a határok megnyitása. A jellemzően kis-

térségi hátrányok mellett, ennek köszönhetően egyre dinamikusabban változott a tájegység élete, megnőtt a vásárlói érdeklődés, ami leginkább Nagyvárad közelségének, illetve nagyarányú fejlődésének tudható be.

Kimutatták, hogy a vizsgált területen többféle migrációs tevékenység is megfigyelhető: rugalmas és határmenti migráció, ami transznacionális teret nyitott, ezzel megteremtve egy egészen újfajta identitást. E változások nyomán a térség folyamatosan egységesülő képet kezd mutatni kulturális értelemben. A beköltözők ugyanis nem kolóniákban élnek, nem szeparálódnak el, nem képeznek egy zárt csoportot, ami egy másik pozitív hatással is rendelkezik: a román identitás érezhető felértékelődéséhez és a nemzeti előítéletek eltűnéséhez vezet.

Az ebédszünet után, a szakmai előadásokon kívül ezen a napon és helyszínen tartotta soron következő, egyben újraalakuló közgyűlését a Hajdú-Bihar Megyei és Debreceni Honismereti Egyesület. Az ülésen elhangzottakra is reflektálva, a nap utolsó előadója, *Kolozsvári István* (etnográfus, Berettyóújfalu) számolt be a biharkutatás.hu honlap 2012-ben elért eredményeiről. Nemrég elindult az elektronikus felület angol része és folyamatban van a román nyelvű verzió előkészítése is. A Bihari Honismeret rovat szintén elérhetővé vált a honlapon, amely lehetőséget ad arra, hogy az egyesület életével kapcsolatos hírek közlésre kerüljön. A szerkesztőbizottság ezzel kívánja tudatni, hogy nemcsak a tudományos életben, hanem az egész közművelődés területén kíván hatással lenni.

A konferencia zárórészeként a Bihar-kutatás egészét érintően szakmai vitafórum következett. *Török Péter* (Budapest Főváros Levéltára) a művelődési, oktatási és tudományos intézmények többoldalú együttműködésre hívta fel a figyelmet, hiszen a Bihar-kutatás kezdeményezése és az eddig megvalósult eredmények, mind kizárólag a civil összefogásnak köszönhetőek. A továbbiakban változatlanul az lesz a honlap egyik fő célja, hogy hírt adjon Bihar tudományos életéről; és összegyűjtse a különböző közgyűjtemények adatbázisait. Felve-tődött ezzel kapcsolatban az egyetemisták, PHD hallgatók, illetve más fiatal értelmiségiek bevonása a kutatásba, akik akár önkéntes munkájukkal is segíthetnék az anyagfelmérést és az adatbázis építést.